

Анджей Сапковський

ВІДЬМАК

ВЕЖА ЛАСТІВКИ

Роман

ХАРКІВ 2017 **КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ**

У ніч як траур чорну прибули до Дун Даре
Де молода відьмачка ся ховала
З усіх боків село оточили
Аби втекти від них не зуміла
У ніч як траур чорну хотіли зрадою взяти
Але то їм ся не вдало
Ще й біле сонце не зійшло а на мерзлому шляху
Тридцятєро трупів лежало

*Старцівська пісня
про страхітливу різанину,
що у Дун Даре у ніч Саовіну сталася*

— Дати можу тобі все, чого тільки побажаєш, — сказала фея. — Багатство, владу й скіпетр, славу, довге й щасливе життя. Вибирай.

— Не хочу я багатства ані слави, влади ані скіпетру, — відповіла відьмачка. — Хочу мати коня, що був би чорним і швидким, наче вихор нічний. Хочу мати меч, гострого і ясного, наче промінь місячний. Хочу ніччю чорною на коневі моєму чорному світ міряти, хочу разити сили Зла й Темряви своїм світлим мечем. Цього я прагну.

— Дам я тобі коня, що буде чорнішим за ніч і швидшим за вихор нічний, — обіцяла фея. — Дам я тобі меч, що буде світлішим і гострішим за місячний промінь. Але чимало хочеш ти, відьмачко, тож муситимеш дорого за те мені заплатити.

— Чим? Бо я ж нічого не маю.

— Своєю кров'ю.

Флоуренс Деланной. Казки й казання

Як скрізь відомо, Всесвіт — як і саме життя — йде по колу. Колу, на ободі якого позначено вісім магічних точок, що складають повний оберт, або ж річний цикл. Точками тими, що попарно лежать на ободі кола точнісінько одна навпроти одної, є: Імбелк — чи Пророщення, Ламмас — чи Визрівання, Беллетейн — Розквіт і Саовін — Завмирання. Є також позначені на колі два Сонцестояння чи Переломи — зимове, що зветься Мідінваерне, а також Мідаете, посеред літа. Є також дві Еквінокції, чи Рівноніччя — Бірке, весняне, і Велен, осіннє. Ті дати ділять коло на вісім частин — і саме так у календарі ельфів ділиться рік.

Висадившись на пляжах біля гирл Яруги й Понтару, люди привезли із собою власний календар, що спирався на місяць, ділив рік на дванадцять періодів, що складали цикл річної праці рільника — від початку, від засікання у січні дерев, аж до кінця, до часу, коли мороз перетворює землю на тверді грудки. Але хоча люди інакше ділили рік і рахували дати, вони прийняли ельфійське коло й вісім точок на його ободі. Перейняті з ельфійського календаря Імбелк і Ламмас, Саовін і Беллетейн, обидва Сонцестояння і Рівноніччя стали й для людей важливими святами, урочистими датами. Вирізнялися серед інших дат так сильно, як самотнє дерево вирізняється серед луки.

Бо вирізняла ті дати магія.

Не було — і не є — жодною таємницею, що ті вісім дат — це дні й ночі, коли надзвичайно підсилюється чародійська аура. Уже

нікого не дивують магичні феномени й загадкові явища, що супроводжують ті вісім дат, особливо — під час Еквінокцій і Сонцестоянь. До таких феноменів усі вже звикли, й вони рідко породжують великі проблеми.

Але того року усе було інакше.

Того року люди, як завжди, відзначили осінню Еквінокцію урочистою родинною вечерею, під час якої на столі мусило опинитися якнайбільше плодів цьогорічного врожаю, хоча б потроху кожного. Так наказував звичай. Повечерявши й подякувавши богині Мелітеле за врожай, люди пішли спочивати. І тоді розпочалося страхіття.

Перед самою північчю здійнялася страшенна буря, задув шалений вітер, у якому крізь шум дерев, які мало не гнуло до землі, крізь скрипіння кроків і стукотіння віконниць чути було страшене виття, крики й лемент. Хмари, що бігли по небу, набули фантастичних форм, серед яких найчастіше повторювалися фігури галопуючих коней та єдинорогів. Вітер не стихав добру годину, а в раптовій тиші, що після настала, ніч ожила трелями і фуркотінням крил сотень дрімлюг, отих таємничих птахів, які, відповідно до народних вірувань, збираються, аби над кимось, хто конає, відспівати демонічну панахиду. Того разу хор дрімлюг був настільки великим і голосним, наче сконати мав увесь світ.

Дрімлюги дикими голосами виспівували панахиду, а небосхил укрили хмари, гасячи рештки місячного сяйва. Тоді заскавчала жахлива банші, провісниця чиєїсь скорої і безумовної смерті, а чорним небом помчало Дике Полювання — почет вогнянооких примар на скелетах коней, — шумлячи рештками плащів і штандартів. Як кожні кілька років, Дике Полювання зібрало своє жниво, але десятиліттями не було воно настільки страшеним — у самому лише Новіграді нарахували двадцять скількись там осіб, які зникли без сліду й безвісти.

Коли Полювання пронеслося чвалом, а хмари розвіялися, люди побачили місяць — той зменшувався, як завжди під час Зрівняння. Але у ту ніч місяць був кольору крові.

Простий люд мав щодо феноменів Еквінокції багато тлумачень, що, втім, сильно різнилися, відповідно до специфіки регіональних демонологій. Астрологи, друїди й чародії також мали тлумачення, але у більшості випадків помилкові й склепані на виріст. Мало, занадто мало було людей, які могли ті явища пов'язати зі справжніми фактами.

На Островах Скелліге, наприклад, нечисленні забобонні бачили у тих дивовижних подіях обіцянку Тедд Дейред, кінця світу, якому передуватиме битва Раг-нар-Роог, кінцева битва Світла та Темряви. Несподіваний шторм, який у ніч Осіннього Зрівняння струсував Острови, забобонні визнали хвилею, що її пхав дзьоб потворного Нагльфара з Морхьоґґу, драккара, що везе армію примар і демонів Хаосу, із бортами, що збудовані з нігтів мерців. Люди більш освічені чи краще поінформовані пов'язували шаленство небес та моря із персоною злої чародійки Йеннефер — і її страшною смертю. Треті — поінформовані ще краще — бачили у збуреному морі знак, що ото конає хтось, у чиїх венах тече кров королів Скелліге і Цінтри.

Як світ — без кінця і краю, так і ніч осінньої Еквінокції була ніччю мар, кошмарів і примар, ніччю раптових, задушливих і з шаленим пульсом пробуджень у страху серед мокрих від поту, збитих простирадл. Видіння і пробудження не оминали й голів найсвітліших — у Нільфгарді, у Золотих Вежах пробудився із криком імператор Емгир вар Емрейс. На Півночі, у Лан Ексетері, підірвався із ложа король Естерад Тиссен, розбудивши дружину, королеву Зулейку. У Третогорі здригнувся і потягнувся за кинджалом головний шпигун Дійкстра, розбудивши дружину міністра фінансів. У замку Монтекальво здригнулася на адамашковій постелі чародійка Філіппа Ейльгарт, не розбудивши дружину графа де Ноельє. Прокинулися — більш чи менш різко — гном Ярпен Зігрін у Магакамі, старий відьмак Весемір у гірській фортеці Каер Морен, банківський клерк Фабіо Сахс у місті Горс Велені, ярл Крах ан Крайт на борту драккара «Рінґгорн». Прокинулася і чародійка Фрінгілла Віго у замку Боклер, прокинулася жриця Сіґдріфа

у храмі богині Фрейї на острові Гіндарсфьяль. Прокинулися Даниель Етчеверрі, граф Гаррамон в обложеному фортеці Марібор. Зивік, десятник Бурої Хоругви, у форті Бан Глеану. Купець Домінік Бомбаст Хувенагель у містечку Кларемон. І багато, багато інших.

Утім, мало було людей, що зуміли б усі ті явища й феномени зв'язати із реальним, конкретним фактом. І з конкретною особою. Так уже воно сталося, що троє тих людей проводили ніч осінньої Еквінокції під одним дахом. У святині богині Мелітеле в Елландері.

* * *

— Дрімлюги, — простогнав писарчук Ярре, вдивляючись у темряву, що огорнула храмовий парк. — Тисячі їх, схоже, хмари цілі... Кричать на чийсь смерть... На її смерть... Вона помирає..

— Дурні не говори! — Трісс Мерігольд розвернулася різко, підняла стиснутий кулак, на мить здалося, що вона вдарить чи штовхне хлопця у груди. — Ти віриш у ті дурні забобони? Вересень закінчується, дрімлюги перед відльотом збираються! Це цілком природно!

— Вона помирає...

— Ніхто не помирає! — крикнула чародійка, збліднувши з люті. — Ніхто, ти зрозумів? Припини патякати!

Бібліотечний коридор виповнився адептками, які прокинулися від нічної тривоги. Обличчя їхні були серйозні й бліді.

— Ярре. — Трісс заспокоїлася, поклала хлопцю руку на плече, стиснула сильніше. — Ти єдиний чоловік у храмі. Ми всі дивимося на тебе, шукаємо у тобі підтримки та допомоги. Не можна тобі боятися, не можна тобі панікувати. Опануй себе. Не розчаровуй нас.

Ярре глибоко зітхнув, намагаючись заспокоїти тремтіння рук і губ.

— То не страх... — прошепотів, уникаючи погляду чародійки. — Я не боюся, я переймаюся! За неї. Бачив я уві сні...

— Я також бачила, — стиснула губи Трісс. — Снівся нам той самий сон, тобі, мені й Неннеке. Але ні слова про те.

— Кров на її обличчі... Стільки крові...

— Мовчи, я ж просила. Неннеке йде.

Архіжриця підійшла до них. Обличчя в неї було зморене. На німе запитання Трісс відповіла заперечувальним рухом голови. Зауваживши, що Ярре відкриває рота, заговорила першою.

— На жаль, ні. Коли Дике Полювання пролітало над храмом, прокинулися майже всі, але видінь не мала жодна. Навіть таких туманних, як наше. Іди спати, хлопче, нічого тут тобі робити. Дівчата, прошу до дорміторія!

Обіруч потерла обличчя й очі.

— Ех... Еквінокція! Холерна ніч... Іди лягай, Трісс. Нічого не можемо зробити.

— Це безсилля, — стиснула кулаки чародійка, — доводить мене до сказу. Тільки подумавши, що вона там десь страждає і стікає кров'ю, що погрожує їй... Зараза, якби я знала, що робити!

Неннеке, архіжриця храму Мелітеле, обернулася.

— А пробувала ти молитися?

* * *

На Півдні, ген за горами Амелл, в Еббінґу, у землях, що звалися Переплутом, на розлогих трясовинах, перетятих річками Вельдою, Летою й Аретою, у місці, віддаленому від міста Елландер і храму Мелітеле на вісімсот миль польоту ворона, кошмарний сон раптом розбудив під ранок старого пустельника Висоготу. Прокинувшись, Висогота ніяк не міг пригадати змісту сну, але дивний неспокій заснути йому вже не дозволив.

* * *

— Холодно, холодно, холодно, брррр, — говорив сам із собою Висогота, йдучи стежкою серед очерету. — Холодно, холодно, бррррр.

Наступна пастка була порожньою. Жодної ондатри. Винятково невдалі лови. Висогота вичистив пастку від шламу й ряски, бурмочучи прокльони й хлюпаючи замерзлим носом.

— Холодно, брррр, ху-ха, — говорив він, ідучи до краю трясовини. — А це ж іще вересень! Ще ж тільки чотири дні після Еквінокції!

Ха, таких холодів наприкінці вересня не пам'ятаю, скільки живу. А живу я вже чимало!

Наступна — передостання — пастка також була порожньою. Висоготі не хотілося навіть лаятися.

— Скоріше за все, — бурчав, ідучи, — клімат із року в рік холоднішає. А тепер, здається, ефект похолодання наступатиме лавиноподібно. Ха, ельфи передбачали це вже давно, але хто б вірив передбаченням ельфів?

Над головою старця знову зафуркотіли крильця, замигтіли сірі, несамовито швидкі абрисы. Туман над мочарами знову роздзвонився дикими, уривчастими трелями дрімлюг, швидким тріпотінням крилець. Висогота не звертав на птахів уваги. Забобонним він не був, а дрімлюг завжди було повно на трясовиннях, а вже на світанку літали вони так густо, що аж страх брав, що голову заціплять. Ну, може, не завжди було їх, як нині, може, не завжди кричали вони так шалено... Але що ж, останніми часами природа викидала дивні колінця, курйози поганяли курйозів, кожен наступний курйозніший за попередній.

Він саме витягнув з води останню — порожню — пастку, коли почув іржання коня. Дрімлюги раптом, як за командою, замовкли.

На трясовинах Переплуту стояли купи трав, сухих, високих, місця, що лежали вище, поросли були чорною березою, вільхою, жостером, дереном та терниною. Більшість куп болото оточувало настільки щільно, що було абсолютно неможливим, аби дістався туди кінь чи вершник, який не знає стежок. Утім, іржання — Висогота почув його знову — чулося саме з такого острівця.

Цікавість перемогла обережність.

Висогота слабо розумівся на конях і їхніх породах, але він був естетом, умів розпізнавати й оцінювати красу. А чорна конячка із шерстю, що лисніла, наче антрацит, яку він побачив на тлі березових стовбурів, була красивою. Була справжньою квінтесенцією краси. Була настільки красивою, що здавалася нереальною.

Але була реальною. І цілком реально впійманою у пастку, заплутавшись вуздечкою і віжками у криваво-червоному цупкому гіллі жостеру. Коли Висогота підійшов ближче, кінь прищулив вуха, тупнув так, що аж задвигтів ґрунт, закрутив зграбною головою, відвернувся. Стало видно, що це кобила. І стало видно ще дещо. Щось, через що серце Висоготи заколотилося, наче ошаліле, а невидимі кліщі адреналіну стиснулися на горлянці.

За кобилою, у мілкому рівчачку, лежав труп.

Висогота кинув на землю мішок. І засоромився першої думки, якою було: повернутися і втікати. Він підійшов ближче, зберігаючи обережність, бо чорна кобила тупала, шулила вуха, шкірила зуби за мундштуком і тільки й чекала okazji, аби вкусити його або копнути.

Труп був трупом кільканадцятирічного хлопця. Лежав обличчям до землі, з однією рукою, придавленою тілом, другою простягнутою вбік, із всадженими у землю пальцями. Хлопець мав на собі замшевий кубрачок, тісні шкіряні штанці й високі, до колін, ельфійські чоботи із пряжками.

Висогота нахилився, й у ту ж мить труп голосно застогнав. Чорна кобила заіржала протягло, вдарила копитами об землю.

Пустельник присів навпочіпки, обережно перевернув пораненого. Мимоволі сіпнувся і засичав, побачивши потворну маску із бруду й засохлої крові, що її хлопець мав замість обличчя. Обережно обтер мох, листя й пісок зі вкритих слизом і слиною губ, спробував відірвати від щоки склеєне кров'ю волосся, збите у ковтун. Поранений застогнав глухо, напружився. І почав тремтіти. Висогота відліпив йому волосся від обличчя.

— Дівчина, — сказав голосно, не в силах повірити у те, що мав просто під носом. — Це дівчина.

* * *

Якби того дня після настання сутінок хтось зумів тихцем прокрастися до загубленої серед мочарів хати із запалою, порослою мохом стріхою, якби зазирнув він крізь шпарини у віконницях, то побачив

би у скупі освітленій лойовими свічками кімнатці кільканадцятирічну дівчину із головою, товсто обмотаною бинтами, яка спочивала у мертвій, ледь не трупній непорушності на засланих шкірами нарах. Також він побачив би старця із сивою клиновидною бородою і довгим білим волоссям, що спадало на плечі та спину від величенької лисини, яка збільшувала зморшкувате чоло далеко за тім'я. Помітив би, як старий запалює ще одну свічку, як ставить на стіл пісочний годинник, як гострить перо, як схиляється над аркушем пергаменту. Як замислюється і говорить щось сам собі у задумі, не зводячи очей з дівчини, яка лежить на нарах.

Але те було неможливим. Ніхто не міг його побачити. Хата пустельника Висоготи була добре схована серед мочарів. На пустині, завжди вкритій імлою, куди ніхто не відважувався заходити.

* * *

— Запишемо, — Висгота занурив перо у чорнила, — отаке от. Третя година після процедури. Діагноз: *vulnus incisivum*, рана тята, завдана із великою силою невідомим гострим знаряддям, швидше за все із закривленим вістрям. Проходить по лівій частині обличчя, починається у районі підочному, тягнеться через щокну і сягає аж частини привушно-жувальної. Найглибша, майже до надкісничі, рана є у початковій частині, нижче очної ями, на кістці вилиці. Можливий час, який минув від поранення до моменту першої перев'язки рани, — десять годин.

Перо заскрипіло по пергаменту, але скрипіння те тривало не більше кількох хвилин. І рядків. Висгота не все, що мовив до себе, вважав вартим записування.

— Повертаючись до перев'язки рани, — продовжив за мить старець, вдивляючись у миготливе і чадне полум'я лойової свічки, — запишемо таке. Я не обрізав краї рани, обмежився лишень усуненням кількох відмерлих клаптів і очистив засохлу кров. Промив рану витяжкою з вербової кори. Усунув забруднення і чужорідні тіла. Наклав шви. Конопляні. Іншого роду ниток, хай уже

буде про те записано, я не мав. Застосував я компрес із гірської арніки й наклав формовану муслінову пов'язку.

На середину хати вибігла миша. Висогота кинув їй шматочок хліба. Дівчина на нарах неспокійно дихала, стогнала крізь сон.

* * *

— Восьма година після процедури. Стан хворої без змін. Стан лікаря... Чи то — мій... поліпшився, бо я трохи поспав... Можу продовжувати нотатки. Є сенс переписати на ці картки трохи інформації про мою пацієнтку. Для майбутніх поколінь. Якщо якісь майбутні покоління дістануться на цю трясовину ще до того, як усе тут струхлявіє і розпадеться на порох.

Висогота важко зітхнув, мокнув перо й обтер його об край каламаря.

— Що стосується пацієнтки, — забуркотів, — то нехай буде занотовано таке. Років, здається, десь біля шістнадцяти, висока, статури помірно худой, але не хирлявої, ніщо не вказує на недоїдання. Стан м'язів і фізичної конструкції характерний, скоріше, для молодого ельфійки, але не виявлено жодних рис метиски... до квартеронки включно. Нижчий відсоток ельфійської крові, як відомо, може не залишати слідів.

Висогота начебто тільки тепер пригадав собі, що не написав на аркуші жодної руни чи жодного слова. Приклав перо до паперу, але чорнила висохли. Старець аж ніяк тим не перейнявся.

— Нехай же занотовано буде й те, — продовжив, — що дівчина ніколи не народжувала. А також і те, що на тілі її немає жодних застарілих знаків, шрамів, жодних слідів, які залишає важка праця, нещасні випадки, ризиковане життя. Підкреслюю: йдеться про старі сліди. Слідів свіжих на її тілі не бракує. Дівчину били. Шмагали, причому не батьківською рукою. Скоріше за все, ще й копали. Також знайшов я на її тілі досить дивний особливий знак... Гммм... Запишемо те, для блага науки... У пахвині, відразу біля лобкового горбу, дівчина має витатуйовану червону троянду.

Висогота зосереджено оглядав загострений кінчик пера, після чого занурив його у каламар. Утім, цього разу він не забув, навіть так зробив, — швидко почав вкривати аркуш рівними рядками письма з нахилом. Писав, поки перо не висохло.

— Напівпритомна, вона говорила й кричала, — продовжив він. — Акцент її і спосіб мовлення, якщо оминати густі вкраплення на обценному жаргоні кримінальників, збиває з пантелику, його важко точно зафіксувати, але я ризикнув би ствердити, що він, скоріше, походить з Півночі, аніж з Півдня. Деякі слова...

Він знову заскрипів пером по пергаменту, не дуже довго, скоріше надто коротко, аби мати змогу записати усе, що перед тим проказав. Після чого продовжив монолог, точнісінько з того місця, де зупинився:

— Деякі слова, імена й назви, які дівчина вибелькотала у маренні, варто запам'ятати. І дослідити. Усе вказує на те, що особа, яка знайшла шлях до хати старого Висоготи, по-справжньому дивна...

Він мовчав хвилинку, прислуховуючись.

— Аби тільки, — забурмотів, — хата старого Висоготи не виявилася кінцем її шляху.

* * *

Висогота схилився над пергаментом і навіть приклав до нього перо, але не записав нічого, жодної руни. Кинув перо на стіл. Хвилинку сопів, бурчав гнівно, шморгав носом. Поглядав на нари, прислухався до звуків, що звідти долинали.

— Треба зауважити й записати, — сказав змученим голосом, — що все залишається дуже погано. Усі мої старання і процедури можуть виявитися недостатніми, а зусилля — марними. Мої побоювання мали під собою підґрунтя. Рана заражена. У дівчини сильна гарячка. Уже з'явилися три з чотирьох кардинальних проявів гострого стану запалення. *Rubor, calor i tumor* легко виявити у цю мить на око й на дотик. Коли мине постпроцедурний шок, з'явиться і четвертий прояв:

*dolor*¹. Хай же буде записано, що минуло майже півстоліття з того часу, відколи я займався медичною практикою, і відчуваю, як роки ті тяжіють на моїй пам'яті й на вмілості моїх пальців. Я небагато вмію робити, ще менше зробити можу. Засобів і медикаментів маю менше малого. Уся надія на відпорні механізми молодого організму...

* * *

— Дванадцять годин після процедури. Згідно з очікуваннями, прийшов четвертий кардинальний прояв запалення — *dolor*. Хвора кричить від болю, гарячка й тремтіння збільшилися. Не маю нічого, жодного засобу, який я міг би їй дати. Маю невелику кількість датурового² еліксиру, але дівчина заслабка, аби пережити його дію. Маю я також трохи аконіту, але аконіт убив би її точно.

* * *

— П'ятнадцята година після процедури. Світанок. Хвора непритомна. Гарячка різко зростає, тремор посилюється. Також почалися сильні корчі м'язів обличчя. Якщо це правець, дівчині кінець. Утім, є сподівання, що це просто лицевий нерв... Або трійчастий... Або обидва... Дівчина тоді буде знівечена... Але залишиться живою...

Висогота глянув на пергамент, на якому не написав жодної руни, жодного слова.

— За умови, — сказав глухо, — що переживе зараження.

* * *

— Двадцята година після процедури. Гарячка посилилася. *Rubor, calor, tumor i dolor* майже досягли, як мені здається, меж можливого. Але дівчина не має шансу пережити — або хоча б дожити — до тих меж. Тож я записую... Я, Висогота із Корво, не вірю в існування

¹ *Rubor* — з лат. «почервоніння»; *calor* — «тепло, жар»; *tumor* — «припухлість»; *dolor* — «біль, страждання». (Тут і далі прим. пер., якщо не вказано інше.)

² Датуровий — від лат. *datūra*, назва рослини дурман.